

ARHAISME DE ORIGINE FRANCEZĂ ÎN STRUCTURA EXPRESIILOR ȘI LOCUȚIUNILOR ROMÂNEȘTI

Lect. sup., dr. **Liliana TRINCA**,
Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți

A devenit deja axiomatic faptul că relația de dependență dintre evoluția limbii și conjunctura istorică de ansamblu este demonstrată și de efectele contactelor lingvistice. După cum se știe, românii, de-a lungul secolelor, au venit în contact cu o serie de popoare vecine, migratoare sau acoloniza-toare pe teritoriul românesc. Drept consecință, limba română a suferit o serie de influențe din partea altor limbi. Acestea s-au făcut resimțite, în speță, în domeniul lexicului, ce s-a îmbogățit, treptat, cu o serie de împrumuturi de sorginte diversă. Influența lingvală franceză, ca și cea italiană, spaniolă, latină savantă, asupra limbii române se manifestă mai ales pe la sf. sec. al XVII-lea, accentuându-se și amplificându-se puternic în sec. al XIX-lea, adică în perioada de modernizare și relatinizare a vocabularului românesc. Ea a fost și este favorizată de apropierea dintre structurile fonetice și morfologice ale limbilor cu origine comună. Deși a fost, în general, supraevaluată, influența franceză asupra lexicului românesc „a fost cea mai puternică dintre toate influențele moderne care s-au exercitat asupra limbii române” [Hrîstea, Th. *Probleme de etimologie. Studii. Articole. Note*, București: Editura Științifică, 1968, p. 108]. Din imensitatea de neologisme împrumutate din franceză, majoritatea s-a menținut în limbă, aceasta fiind principala dovadă că ele erau, mai mult sau mai puțin, conforme spiritului limbii noastre și au fost resimțite ca fiind necesare. O parte redusă din ele însă a fost privată de perspectiva generalizării, întrucât n-a corespuns unor

290

cerințe reale. De aceea, acești termeni nu s-au putut integra, fiind expulzați la periferia vocabularului și au completat cantitativ rezerva vocabularului pasiv. De aici nu rezultă lipsa de viabilitate a influenței franceze în română, cu atât mai mult că unele expresii și locuțiuni românești au perpetuat viața unor asemenea „încrustări” arhaice, menținându-le în structura lor. Or, fiind formații „vechi” – adesea cu o vechime de secole – multe din ele evocînd imagini ale unor timpuri de mult apuse, e cît se poate de firesc sau chiar o legitate inevitabilă că multe expresii și locuțiuni „conservă” în structura lor „relicve” glotice. Cf. *a pune* pe cineva *la rezon* (< fr. *raison*); *a trage la talion* pe cineva (< fr. *talion*); *a duce (a umbla) cu șoșoane (șoșonele)* pe cineva (< fr. *chausson*); *om de mascaradă* (< fr. *mascarade*); *a bate o depeșă* (< fr. *dépêche*) „a transmite o telegramă”; *a pune în falangă* (< fr. *phalange*); *a face* pe cineva *capot* (< fr. *capot*); *a trece pe sub furcile caudine* (< fr. *caudines*); *de conivență (cu)* (< fr. *connivence*); *a fi chit* cu cineva, *chit că* (< fr. *quitte*) ș.a. Aceste arhaisme sînt familiare vorbitorilor, întrucît ei le folosesc (de obicei, fără a le cunoaște sensul) atunci cînd recurg doar la combinații fixe, și nu la grupări libere de cuvinte (create în momentul comunicării), ele nefiind compatibile cu întrebuițarea acestor unități lexicale ca entități independente. Cantitatea expresiilor cu elemente învechite de origine franceză este totuși foarte redusă în limba română (vizavi de numărul împrumuturilor franceze), aceasta fiind o dovadă în plus că majoritatea termenilor francezi s-au integrat în vocabularul românesc, datorită prestigiului francezei, precum și grație apropierii dintre gramaticile acestor limbi.